

СУЧАСНИЙ СТАН КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури в Україні, важливим чинником утворення додаткових робочих місць, підвищення якості життя українців, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародній арені. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму в Україні стимулювало зростання чисельності фахівців сфери туризму на ринку праці.

Чисельність працівників на туристських підприємствах України з урахуванням суб'єктів господарювання інших видів економічної діяльності (готелі, ресторани, спортивно-культурні установи, транспорт, торгівля, зв'язок тощо) під час сезону з року в рік сягає майже 2 млн. осіб.[1]. Однак, переважна більшість працівників, зайнятих в туристській сфері, мають низький та середній рівень кваліфікації, який не відповідає високим стандартам якості надання послуг у сфері обслуговування. Таким чином, забезпечення конкурентоспроможності та високорентабельності галузі туризму в Україні вимагає її належного кадрового забезпечення висококваліфікованими працівниками, які здатні конкурувати на європейському та світовому рівні. Підготовка кадрів туристичної сфери є досить складним завданням, оскільки вона повинна бути високоефективною та випитаною на ринку праці, гармоніювати з розвитком цього виду діяльності. Однак, на теперішній час це не є характерним для України, що й визначає кадрову проблему сфери туризму.

Державною програмою розвитку туризму на 2002 – 2010 рр. одним із головних завдань було визначено кадрове та науково-методичне забезпечення туристської галузі. Визнання на офіційному рівні актуальності вирішення кадрової проблеми туристської індустрії України стимулювало впровадження системи ступеневої підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів у галузі туризму. Останніми змінами на законодавчому рівні до освітньо-професійних стандартів галузь знань "Туризм" Державного переліку з підготовки фахівців у ВНЗх було оновлено (постанови КМУ №1719 від 13.12.2006 р. та № 839 від 20.06.2007 р.) напрямами підготовки та спеціальностями: організація туристичного обслуговування, організація обслуговування в готелях та ін. На сьогодні цей напрям професійної підготовки кадрів у навчальних закладах України є одним із так званих "модних" у сфері обслуговування. Так, за результатами опитування загальноосвітніх шкіл м. Луганська в питаннях їх професійного самовизначення, що проводилося ДУ НДІ соціально-трудова відносин у 2008 р., у рейтингу привабливих видів діяльності в першу трійку, за думкою респондентів, ввійшли управління

(39,5 %), творчість (20,9 %) та діяльність у сфері послуг (13,8 %). Аналіз статистичних даних підготовки кадрів сфери туризму у ВНЗ відображає досить високі показники підготовки кадрів цієї галузі (Рис. 1).

Завершення навчання за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем має супроводжуватись здобуттям випускником вищого навчального закладу професійних прав у вигляді професійної кваліфікації, у т. ч. для бакалаврів і магістрів. Стандарти вищої освіти за всіма напрямками і спеціальностями підготовки мають обов'язково визначатися первинними посадами та професійними кваліфікаціями випускника. Наявність напряму, спеціальності в переліку має обов'язково супроводжуватися наявністю відповідної професійної назви роботи у Національному класифікаторі України "Класифікатор професій ДК 003:2005", за якою визначається професійна кваліфікація випускника вищого навчального закладу.

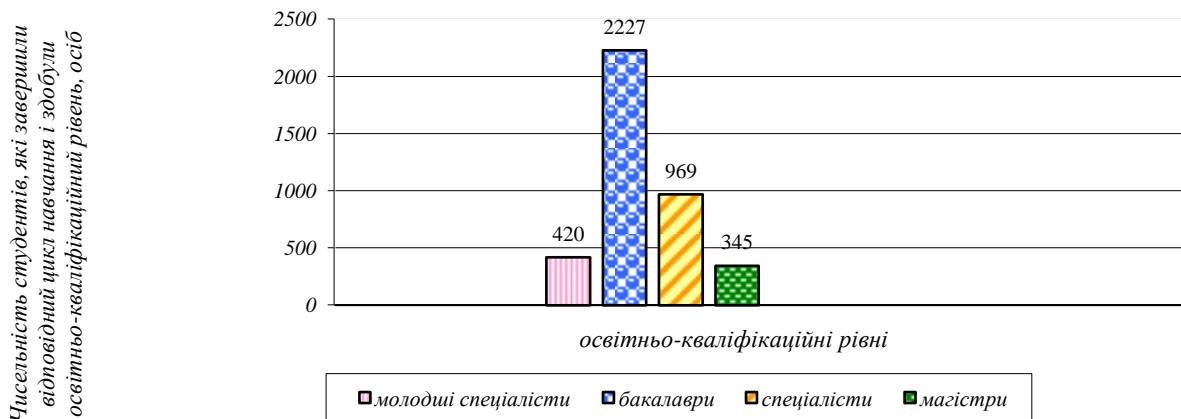

Рис. 1 Студенти ВНЗ III - IV рівнів акредитації на початок 2009/10 навчального року за напрямом підготовки "Туризм"

У зв'язку з цим згідно з постановою КМУ від 29.04.2002 р. № 583 ДУ НДІ соціально-трудова відносин Міністерства праці та соціальної політики України спільно з Київським університетом туризму, економіки і права було започатковано розроблення класифікації професій у сфері туризму. У теперішній час до Класифікатора професій згідно із принципами Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO-88) було внесено понад 30 професійних назв робіт у сфері туризму, для яких було розроблено:

- описи завдань, обов'язків, кваліфікаційних вимог, прикладів робіт у сфері туризму, які формуються у Довіднику кваліфікаційних характеристик працівників (ДКХП);
- норми, які регулюють застосування національної професійної класифікації, зокрема, у галузі туризму.

Класифікація професій сфери туризму внесла "ясність" щодо стану використання фахівців цієї галузі на ринку праці. Аналіз статистичних даних попиту та пропозиції працівників сфери туризму України за 2006 та

2009 рр. свідчить про досить високі позиції праценадлишковості професій туризму (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка попиту та пропозиції вибіркових вакансій у сфері туризму за 2006 та 2009 рр.[2]. ² За станом на 31.12.2006 р., ³ На січень – грудень 2009 р.

№ з/п	Назва професії	Кількість вакансій на кінець звітнього періоду		Чисельність осіб, які шукали роботу на кінець звітнього періоду		Навантаження на одне вільне робоче місце, осіб	
		2006 р.	2009 р.	2006 р. ²	2009 р. ³	2006 р. ²	2009 р. ³
1	Менеджер (управитель) з туризму	15	14	77	114	5	8
2	Менеджер (управитель) у готельному господарстві	1	1	10	13	10	13
3	Екскурсознавець	-	0	-	2	x	x
4	Туризмознавець	-	0	-	46	x	x
5	Фахівець із готельної справи	-	0	-	12	x	x
6	Фахівець із ресторанної справи	-	0	-	5	x	x
7	Фахівець із санаторно-курортної справи	-	0	-	1	x	x
	Фахівець із туристичного обслуговування	-	0	-	38	x	x
8	Організатор подорожей (екскурсій)	2	5	131	90	66	18
9	Агент з організації туризму	2	0	82	80	41	x
10	Екскурсовод	6	0	-	12	x	x

Серед професій туристської галузі "кидається в очі" надвисоке перевиробництво менеджерів з туризму (на одну вакансію у 2006 р. припадало – 5 незайнятих, в 2009 р. – вже 8 відповідно); менеджерів у готельному господарстві (перевищення складає в 2006 р – 10 разів, а в 2009 р. – 13 разів відповідно); організаторів подорожей (66 та 18 разів); агентів в організації туризму (у 2006 р. – 41, а в 2009 р. на 82 незайнятих не було жодної вакансії!). У загальному обсязі перевиробництва кадрів України 4,2 % припадає на професії туристичної діяльності.

Вибірковий аналіз надлишковості працівників сфери туризму, які виходили на офіційний вітчизняний ринок праці у 2007 – 2008 рр., у

професійному розрізі серед фахівців (за умови, що пропозиція (незайняті) у більш як 3 рази перевищувала попит (вакансії), свідчить про зростаюче перенавантаження ринку праці відповідними фахівцями (табл. 2).

Так, навантаження на одне вільне робоче місце з боку фахівця із спеціалізованого обслуговування у 2008 р. по відношенню до 2007 р. зросло в 2,9 рази; організатора туристичної і готельної діяльності – в 6,9 рази; фахівця з готельного обслуговування – у 1,5 рази; фахівця з туристичного обслуговування в 1,8 рази.

Таблиця 2. Вибірковий перелік професій (посад, професійних назв робіт) фахівців сфери туризму, за якими у 2007 – 2008 роках пропозиція (безробітні) у більш як 3 рази перевищувала попит (вакансії), [3]

№ з/п	Назва професії (посади, професійної назви роботи)	2007 р., одиниць			2008 р, одиниць			Співвідношення 2008 р. до 2007 р., рази
		Попит, (вакансії)	Пропозиція, (безробітні)	Співвід-ношення (гр.4:гр.3) разів	Попит, (вакансії)	Пропозиція, (безробітні)	Співвід-ношення (гр.7:гр.6) разів	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Фахівець із спеціалізованого обслуговування	21	73	5,3	12	122	10,2	в 2,9 рази
2	Організатор туристичної і готельної діяльності	22	87	4,0	4	109	27,3	в 6,9 рази
3	Фахівець з готельного обслуговування	2	42	21,0	4	122	30,5	в 1,5 рази
4	Фахівець з туристичного обслуговування	8	24	3,0	9	48	5,3	в 1,8 рази
5	Інспектор з туризму	-	-	-	2	23	11,5	-

Така ситуація віддзеркалює невідповідність професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів сфери туризму у навчальних закладах реальним потребам економіки країни. Безконтрольність регулювання професійно-кваліфікаційної структури та обсягів підготовки кадрів у сфері туризму навчальними закладами в наступному (в кращому випадку) дедалі більше перенасичуватиме ринок праці відповідними фахівцями, або ж у гіршому, – забезпечуватиме кадрами ринок праці інших країн. У такому разі постає нагальна потреба вирішення проблеми збалансування ринку праці підготовки кадрів галузі туризму. В іншому випадку, виходячи з інтересів суспільства, економіки та ринків праці можна тільки рекомендувати Мінекономіки та МОН України тимчасово зменшити чи призупинити на визначений час набір студентів, які навчалися за держзамовленням за професіями професіоналів і фахівців

напряму підготовки "Туризм", де в останні роки наявне надвисоке перевиробництво кадрів.

До речі, в рамках досліджень Інституту соціально-трудоких відносин розроблено Методичні рекомендації щодо підготовки кадрів для забезпечення усіх видів економічної діяльності країни кваліфікованими працівниками у відповідності до потреб ринку праці. Методичні рекомендації розроблено з метою забезпечення відповідності обсягів професійно-кваліфікаційної структури підготовки кваліфікованих кадрів, зокрема й туристської галузі, у навчальних закладах регіону потребам регіонального ринку праці. Впровадження цих рекомендацій дасть можливість поліпшити ситуацію із кадрового забезпечення, у т. ч. сфери туризму в Україні.

1. Федорченко В. К. Педагогіка туризму / В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова / Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/pedtur6.htm 2. Складено за офіційними даними Державної служби зайнятості. 3. Складено за даними: Інформаційна записка "Професійна структура попиту і пропозиції на офіційному ринку праці України в 2007 – 2008 рр." / ДУ НДІ соціально-трудоких відносин. – Луганськ, 2010. – С. 21.